

## II. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

### АКТУАЛІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

*Сослан Адирхаєв*

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»



#### Аннотация

В статье рассмотрены инновационные подходы к физическому воспитанию и спорту молодежи с особыми потребностями, которая обучается в современном высшем учебном заведении.

#### Annotation

In the article is shown innovative approaches to physical education and sports of disabled youth, who study in the modern university.

#### Постановка проблеми, аналіз публікацій.

За даними ВОЗ на початок ХХІ століття 10% населення земної кулі складають люди з особливими потребами, 100 млн з них – це діти-інваліди.

В Україні на даний період нараховуються більш ніж 2,8 млн. інвалідів, що складає 5,4% населення.

Відповідно до Конституції України та цілої низки законодавчих актів наша держава повинна забезпечувати для людей з особливими потребами, відповідно до їх бажань та інтересів, доступність та безоплатність освіти у державних та недержавних навчальних закладах на рівні, що відповідає індивідуальним здібностям та можливостям.

Фізичне виховання молоді у вищих навчальних закладах – невід’ємна частина системи освіти, складова гуманітарного виховання, умова оптимізації фізичного та психічного стану, фізичного розвитку особистості, підготовка до умов життєдіяльності.

Органи влади надають програмного значення питанням розвитку фізичного виховання і спорту, розглядаючи їх як найбільш економічно вигідний та ефективний засіб профілактики захворюваності, зміцнення генофонду та розв’язання інших соціальних проблем. Досить згадати базові положення Концепції національного вихо-

вання: базову навчальну програму для вищих закладів освіти України «Фізичне виховання», цільову комплексну програму «Фізичне виховання – здоров’я нації», Державну національну програму «Освіта» (Україна ХХІ століття), положення законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України, «Концепцію фізичного виховання в системі освіти України» (23.04.97), Державні стандарти освіти, «Державні вимоги до навчальних програм з фізичного виховання в системі освіти» (7.08.98), проект «Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ ст.» (жовтень 2001).

Основним документом, що регламентує ставлення у країні до фізичного виховання та спорту, є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 р., який визначає загальні правові, соціальні, економічні й організаційні основи фізичного виховання і спорту в Україні.

Не менш важливим документом у галузі фізичного виховання і спорту, специфічному з огляду його внутрішньовузівського застосування, є базова навчальна програма «Фізичне виховання» (1998 р.) для вищих закладів освіти України III і IУ рівнів акредитації. Вона декларує введення обов’язко-



вих навчальних занять з фізичного виховання в обсязі не менше 4-х годин на тиждень протягом усього періоду навчання студентів.

Але ще й сьогодні науково-теоретичні та методичні засади фізичного виховання молоді з особливими потребами занадто складно пробивають собі шлях, щоб посісти гідне місце в системі навчальної програми з фізичного виховання. Фізичне виховання та спорт молоді з особливими потребами сприяють повному розкриттю фізичних можливостей, дозволяють відчувати почуття повноти життя. Людина з особливими потребами за допомогою спорту отримує можливість само реалізуватися, вдосконалюватися як особистість, розширяти соціальні контакти.

У вищих навчальних закладах України на різних факультетах, які пов'язані з фізичною культурою та спортом, навчається 166 спортсменів-інвалідів, серед них 36 – в Національному університеті фізичного виховання і спорту України (Київ); 29 – в Харківському державному інституті фізичної культури і спорту; 23 – в Дніпропетровському державному інституті фізичної культури і спорту; 3 – в Донецькому державному інституті здоров'я; 1 – у Львівському державному інституті фізичної культури, 61 – в навчальних закладах Міністерства освіти та науки України, 14 – в інших, недержавної форми власності, навчальних закладах [7].

Серед фахівців та наукових робітників і, особливо, у загальній свідомості, домінує уява про подібність фізичного виховання і лікувальної фізкультури або фізичної реабілітації. Але як свідчить міжнародний досвід і, насамперед, в галузі інваспорту, це зовсім не так. Для молоді людини з особливими потребами участь у змаганнях різного рівня – це, насамперед, наявність спілкування, розширення

кола знайомих і друзів, відчуття свята. Радість перемоги, гіркота поразки значно активізують емоційну сферу спортсменів, дозволяють забути про свої вади.

Фізичне виховання молоді з особливими потребами являє собою значно ширший соціальний феномен, основною метою якого є соціалізація особистості, підняття рівня якості його життя, наповнення її новим змістом, емоціями, а не тільки її лікування за допомогою різних фізичних вправ або фізіотерапевтичних процедур.

Нині, в умовах перебудови виховання і навчання людей з особливими потребами, актуальним є питання вдосконалення фахової підготовки у напрямку виховання висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів, які були б спроможні здійснювати не лише фізкультурно-спортивну роботу, а й брати безпосередню участь у підготовці відповідних спеціалістів [1-6].

Актуальність і необхідність вирішення проблеми підготовки спеціалістів з фізичного виховання та спорту молоді з особливими потребами пояснюється багатьма причинами:

- зростає абсолютна кількість інвалідів за умов несприятливих економічно-соціальних, екологічних обставин;
- більшість інвалідів через соціальні й фізичні бар'єри позбавлена можливості реалізувати свої здібності нарівні з іншими громадянами;
- стан здоров'я підростаючого покоління в Україні загрожує зниженням у ХХІ столітті інтелектуального рівня нації і зростанням різноманітних захворювань;
- Україна бере участь у Паралімпійських Іграх, Дефлімпійських Іграх та Спеціальних Олімпіадах; створені державні та громадські організації; дитячо-юнацькі спортивні школи;

- існує соціальне замовлення від спеціальних навчальних закладів щодо підготовки викладачів фізичного виховання молоді з особливими потребами, тренерів-викладачів з інвалідного спорту.

**Мета роботи** – науково і теоретичне обґрунтування системи фізичного виховання та спортивної діяльності студентської молоді з особливими потребами протягом навчання у вищому навчальному закладі.

Досягненню мети сприяє вирішення декількох блоків питань.

Перший блок. Вивчення та аналіз сучасних інноваційних підходів до вдосконалення системи фізичного виховання та спортивної діяльності студентів з особливими потребами.

Другий блок питань розглядає соціально-психологічну, фізичну та функціональну адаптацію студентів з особливими потребами до фізкультурно-оздоровчої діяльності в інтегрованому студентському середовищі; обґрунтування ефективних засобів фізичної культури, що забезпечують сталість до розумової та фізичної працездатності.

Третій блок. Науково-методичне обґрунтування спортивного руху серед студентів з особливими потребами як нового напрямку розвитку спорту в Україні.

Четвертий блок розглядає науково-практичне обґрунтування організаційних та нормативно-правових засад фізичного виховання та спортивної діяльності студентів з особливими потребами, які навчаються у вищих закладах освіти України. Обґрунтування фізкультурно-спортивного супроводу навчання та змісту програмно-нормативних основ фізичного виховання та спортивної діяльності студентів з особливими потребами.

**Висновки.** На підставі проведеного дослідження можна стверджувати, що існуюча сис-



тема фізичного виховання студентської молоді з особливими потребами не відповідає головній меті – підвищення та зміцнення рівня здоров'я. Такий стан фізичного виховання потребує термінового вирішення проблеми шляхом розробки принципово нового підходу до викладання фізичного виховання студентам з особливими потребами в умовах сучасного вузу, який передбачає перегляд організаційних, науково-методичних та програмно-нормативних аспектів предмету.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Адирхаєва Л.В., Адирхаєв С.Г. Фізкультурно-спортивний супровід навчання студентів з особливими потребами// Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – К., Університет «Україна», 2003
2. Адирхаєва Л.В., Адирхаєв С.Г. Інноваційні підходи до викладання фізичного виховання студентів з особливими потребами//Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, ДДІФКС, 2003.
3. Адырхаев С.Г. Студенческое спортивное движение Украины – новые направления развития// Международная научно-практическая конференция FISU. – Измир, Турция. 2005
4. Адырхаев С.Г., Адырхаева Л.В. Технологічні основи організації фізичного виховання студентів з особливими потребами// Олимпийский спорт и спорт для всех. – К., НУФВСУ, 2005.
5. Адырхаев С.Г., Адырхаева Л.В. Шляхи підвищення якості фізичного виховання студентів з особливими потребами в умовах сучасного вищого навчального закладу// Молода спортивна наука України. – Львів, ЛДІФК, 2006.
6. Бріскін Ю., Передерій А. Особливості підготовки фахівців спеціальності «Олімпійський та професійний спорт» до роботи в інваспорті// Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, ДДІФКС, 2005.
7. Шинкарук О., Радченко Л., Борисова О. Развитие спорта инвалидов в различных регионах Украины // Наука в олимпийском спорте. – К.: Олимпийская литература, 2002. №2.

